



HUMANISTINEN  
AMMATTIKORKEAKOULU



# Harjoittelun käsikirja

**Ohjeita opiskelijalle, harjoittelun ohjaajalle ja ohjaavalle opettajalle**

Humakin amk-perustutkinot

Hyväksytty joulukuussa 2013

Opintoprosessiryhmä



## Sisällys

1	Humak lyhyesti .....	3
2	Opiskelu ja harjoittelu Humakissa .....	4
2.1	Harjoittelun käytäntöjä.....	5
2.2	Mistä harjoittelupaikka?.....	6
2.3	Harjoittelun vaiheet tiivistetysti .....	7
2.4	Harjoittelun tavoitetasot .....	8
3	Ohje harjoittelun ohjaajalle palautteen antamista ja arviointia varten.....	10
3.1	Harjoittelun ohjaajan palautelomakkeen täyttäminen.....	10
4	Harjoittelun raportointi ja ohjaavan opettajan antama arviointi .....	12
4.1	Harjoittelun arviointiperusteet .....	14
5	Muuta harjoitteluun liittyvää .....	15
5.1	Harjoittelun yhteiset sopimusehdot.....	15
5.2	Opiskelijan opintososiaaliset edut harjoittelun aikana .....	16
5.3	Harjoittelun ohjaajien koulutus.....	17

## Harjoittelun toimijat

### **Opiskelija**

Humakin amk-perustutkintoon johtavan koulutuksen päätoiminen opiskelija, joko päivä- tai monimuoto-opetuksessa. Tutkinnon laajuus on 210 - 240 op ja sen suoritus aika on opiskelijan osaamistaustasta ja koulutuksen toteutuksesta riippuen 1 - 4 vuotta.

### **Harjoittelun ohjaaja**

Työpaikan nimeämä harjoittelun aikana opiskelijaa ohjaava henkilö. On suositeltavaa, että ohjaaja on käynyt Humakin harjoittelun ohjaajan koulutuksen.

### **Ohjaava opettaja**

Vastaa Humakin puolelta harjoittelun ohjauksesta ja arvioi opiskelijan oppimistavoitteiden saavuttamista. Ohjaava opettaja vastaa sen opintojakson suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista, jota opiskelija harjoittelussaan suorittaa.

## 1 Humak lyhyesti

Humanistinen ammattikorkeakoulu on valtakunnallinen ja yksityinen verkostoammattikorkeakoulu, joka toimii humanistisella ja kasvatusalalla sekä kulttuurialalla. Opiskelijoita on noin 1200 neljässä ei alueyksikössä, joita ovat Jyväskylä, Kuopio, pääkaupunkiseutu ja Turku. Lisäksi perustutkinnon opetusta järjestetään Joensuun, Tornion ja Äänekosken kampuksilla, mutta näille kampuksille ei enää oteta uusia opiskelijoita.

Humakissa on kolme ammattikorkeakoulun perustutkintoon johtavaa koulutusta ja neljäs englanninkielinen koulutus alkaa mahdollisesti syksyllä 2015:

1. Kansalaistoiminta- ja nuorisotyö, Yhteisöpedagogi (AMK)
2. Kulttuurituottaja, Kulttuurituottaja (AMK)
3. Viittomakieli ja tulkkaus, Tulkki (AMK)
4. Kansalaistoiminta ja nuorisotyö, Bachelor of Humanities (AMK)

Tutkintojen laajuus on 210–240 opintopistettä ja opinnot kestävät 3,5-4 vuotta päiväopetuksessa ja 1-3 vuotta monimuoto-opetuksessa. Tämän käsikirjan harjoitteluohjeistukset koskevat vain amk-perustutkintoa.

Lisäksi Humakissa on ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta, joista osa toteutetaan yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa:

1. Kulttuurituottaja (ylempi AMK)
2. Yhteisöpedagogi (ylempi AMK)
3. Tulkki (ylempi AMK)
4. Master of Humanities (ylempi AMK)

Humak tarjoaa myös avoimen ammattikorkeakoulun opintoja, ammatillista täydennyskoulutusta ja erikoistumisopintoja.

## 2 Opiskelu ja harjoittelu Humakissa

Humanistisen ammattikorkeakoulun koulutusohjelmissa opiskeltavat opintokokonaisuudet muodostavat 5-10 opintopisteen (op) opintojaksoja. Yksi opintopiste vastaa noin 27 tunnin opiskelijan työskentelyä. Osa opintojaksoista on kaikille opiskelijoille pakollisia ammatillisia perusopintoja ja osan opiskelija voi valita oman ammatillisen kiinnostuksensa mukaan eri vaihtoehtoista.

Opiskelijat voivat suorittaa joitakin opintojaksoja eri tavoin kuten kontaktiopetuksessa tai harjoittelussa. Kullakin opintojaksolla on omat oppimistavoitteensa, jotka opiskelijan myös harjoittelussa tulee saavuttaa. Käytännön työtehtäviä arvioidaan ja saatuja kokemuksia tarkastellaan myös aihepiiriin liittyvän kirjallisuuden valossa.

Humakissa harjoittelulla tarkoitetaan alan työpaikoissa joko kotimaassa tai ulkomailla tapahtuvaa työn tekemistä ja samalla työn tutkimista ja kehittämistä. Harjoittelun tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietoaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä. Opiskelija suorittaa tutkinnostaan harjoitteluna vähintään 30 opintopistettä. Tavallisesti harjoitteluja suoritetaan 10- 20 opintopisteen jaksoina, mutta niitä voi koostaa myös suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Usein esitettyä työelämän toiveena on, että opiskelija voisi olla samassa harjoittelupaikassa vähintään kolmen kuukauden ajan.

Humakin harjoittelu eroaa joltain osin muiden ammattikorkeakoulujen harjoittelusta. Perinteisesti harjoittelun ideana on, että oppilaitoksessa ensin opetellaan asioita teoriassa ja sen jälkeen opittuja asioita harjoitellaan käytännössä. Humakissa harjoittelija voi opetella harjoittelunsa aikana myös uusia taitoja käytännön työssä tutustumisen ja kokeilemisen kautta sekä perehtymällä samalla asiaan kuluvaan teoreettiseen tietoon. Jokaiseen harjoittelujaksoon liittyy siksi kirjallisuutta tai muuta materiaalia, johon opiskelija perehtyy ja jota hän hyödyntää raportoidessaan harjoittelunsa. Tavoitteena on, että harjoittelujaksojen aikana teoreettinen tieto yhdistyneenä työkokemukseen tuottaa oppimista, osaamista ja vähitellen kehittyvää työelämän asiantuntijuutta.

Opintojen alkuvaiheessa harjoittelujen pääpaino on työelämään ja ammattialaan tutustumisessa ja loppuvaiheessa arvioinnissa ja kehittämisessä, jolloin uuden oppimisen merkitys korostuu. Harjoittelussa toteutuu Humakin pedagogian mukainen ammatillisen kasvun nousujohteisuus seuraavien tavoitetaitojen mukaisesti:

1. taso: perusharjoittelu
2. taso: syventävä harjoittelu
3. taso: kehittävä harjoittelu.

## 2.1 Harjoittelun käytäntöjä

Harjoittelun ajallinen kesto voi vaihdella työtehtävistä ja työn luonteesta johtuen paljonkin. Harjoittelu voidaan toteuttaa intensiivisesti kokopäiväisenä työskentelynä esim. viiden viikon aikana tai vastaavina työtunteina pidemmälle aikavälille jaksotettuna. Jos harjoitteluna suoritetaan 10 opintopisteen jakso, sisältyy siihen työpaikalla tapahtuvaa työskentelyä noin 200 tuntia. Yleisenä suosituksena Humakissa on, että harjoitteluja ei pilkota turhan pieniksi kokonaisuuksiksi, vaan opiskelijan tulisi pyrkiä pitkäkestoisiin harjoitteluihin; alle kuukauden kestäviä harjoitteluja tulisi välttää.

Suunnitteluun, raportointiin ja työelämäseminaariin varataan 30–70 tuntia. Harjoittelun aikatauluista ja jaksotuksesta sovitaan harjoittelusuunnitelmaa hyväksyttäessä opiskelija, harjoittelun ohjaajan ja ohjaavan opettajan kesken.

Opiskelija voi suorittaa opintojaan harjoitteluna ympäri vuoden, myös kesäopintoina. Kesäaika-  
na tapahtuva harjoittelu ja sen ohjaus sovitaan ja suunnitellaan jo edeltävän lukuvuoden keväällä, viimeistään toukokuussa. Opiskelija voi suorittaa useampia opintojaksoja ja harjoitteluita samassa harjoittelupaikassa ketjuttaen niitä yhteen.

Opiskelijan näkökulmasta katsottuna harjoitteluna suoritetaan määrätty opintojakso, jonka aikana opiskelija työpaikalla työskentelyn lisäksi perehtyy sovittuun tietoperustaiseen kirjallisuuteen ja tekee annetut oppimistehtävät. Jokainen harjoittelu:

1. suunnitellaan,
2. toteutetaan,
3. raportoidaan ja
4. esitellään seminaarissa.

Harjoitteluun liittyy kaksi lomaketta, jota löytyvät Humakin internetsivuilta osoitteesta (<http://www.humak.fi/palvelut/tyoelamayhteistyö/harjoittelu>):

1. Harjoittelusopimus ja -suunnitelma
2. Harjoittelun ohjaajan palautelomake

Opiskelija vastaa sopimus- ja suunnitelmalomakkeen esitäytöstä ja pyytää siihen tarvittavat allekirjoitukset. Suositeltavaa on, että opiskelija, harjoittelun ohjaaja ja ohjaava opettaja laativat suunnitelman ja sopimuksen saman pöydän ääressä. Samalla on mahdollista läpikäydä tarvittavat harjoitteluun liittyvät asiat ja järjestelyt. Aina tämä ei ole mahdollista. Silloin ohjaavan opettajan on varmistettava yhteydenpito harjoittelun ohjaajan ja opiskelijaan muilla tavoilla.

Opiskelija toimittaa ohjaajan palautelomakkeen harjoittelun ohjaajalleen ja lähettää sen täytettynä ohjaavalle opettajalle tai liittää sen harjoitteluraporttiinsa. Tarvittaessa harjoittelun ohjaajan palautelomakkeen täyttäminen tulee käydä läpi ohjaavan opettajan opastuksella siten, että

harjoittelun ohjaaja tietää, millaista palautetta hänen odotetaan antavan. Palautelomakkeen täytöstä on myös oma kirjallinen ohjeistuksensa Humakin internetsivuilla.

Jotta harjoittelu onnistuu, tarvitaan harjoittelupaikan, opiskelijan ja ohjaavan opettajan saumaton yhteistyötä. Harjoiteltavan opintojakson tavoitteet on määritelty opetussuunnitelmassa. Harjoittelusuunnitelmassa opintojakson tavoitteita täydennetään opiskelijan henkilökohtaisilla oppimistavoitteilla. Opiskelijan tulee suunnitella henkilökohtaiset oppimistavoitteensa etukäteen ja varmistaa niiden sopivuus harjoittelupaikkaan. Ohjaava opettaja auttaa opiskelijaa oppimistavoitteiden määrittelyssä ja ohjaa opintojaksoon sopivien henkilökohtaisten tavoitteiden rakentamisessa. Harjoittelupaikan tulee antaa opiskelijalle realistinen kuva työn edellyttämistä taidoista ja vaatimuksista, harjoittelun ohjaajan tulee ohjata opiskelijaa yhteisesti sovituissa työtehtävissä.

## **2.2 Mistä harjoittelupaikka?**

Harjoittelupaikkaa etsittäessä selvitetään ensin, onko Humakin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnassa (TKI) mahdollisuuksia harjoitteluun opiskelijalle sopivana ajankohtana tai työtehtävissä. Ohjaavan opettaja voi osoittaa opiskelijalle TKI-harjoittelupaikan. Toissijaisesti harjoittelupaikkaa etsitään opiskelijan ja ohjaavan opettajan yhteistyönä Humakin työelämäkumppaneiden piiristä. Harjoittelupaikka voi löytyä myös Humakin kansainvälisten kumppaneiden toiminnan piiristä ulkomailta. Harjoitteluja ohjaavilla opettajilla on kokemusta ja ajankohtaista tietoa harjoittelumahdollisuuksista. Jos harjoittelupaikkaa ei löydy edellä mainituilla tavoilla, voi opiskelija ehdottaa tarkoitukseen sopivaa muuta paikkaa.

Ulkomaista työ- ja harjoittelupaikkoja voi hakea esimerkiksi Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen Cimon Maailmalle tietopalvelusta (<http://www.maailmalle.net>). Opas vaihtoon ja harjoitteluun lähteille opiskelijoille löytyy HumakProsta (Opiskelijapalvelut - Kansainvälisyys). Oppaasta löytyy tietoa myös harjoittelurahasta ja sen hakemisesta. Kansainvälisessä harjoittelussa käytetään eri lomakkeita kuin kotimaan harjoittelussa ja ne löytyvät edellä mainitusta paikasta HumakProssa.

Harjoittelupaikan valinnassa otetaan huomioon suoritettavan opintojakson tavoitteet, opiskelijan ammatillisen kasvun vaihe, hänen taitonsa ja tietonsa sekä kehittymiskohteensa. Usein harjoittelupaikan valintaan vaikuttavat myös halu verkottua tiettyjen työelämän toimijoiden kanssa ja opiskelijan työllistymis- ja urasuunnitelmat opintojen jälkeen. Harjoittelun suunnittelun ja harjoittelupaikan etsimisen käytänteet ja aikataulut vaihtelevat eri koulutuksissa. Harjoittelupaikkaa etsiessä on myös hyvä selvittää, millaisia hakumenetelmiä harjoittelupaikalla on ja tarvittaessa toimittaa pyydytetyt asiakirjat (todistukset, taidonnäytteet yms.) annetun ohjeistuksen mukaisesti.

Esimerkkejä Humakin ulkopuolisista harjoittelupaikoista

Yhteisöpedagogiopiskelijat:

- Järjestötoiminnan paikallinen, alueellinen ja liittotason toimintaympäristö; esimerkiksi nuoriso-, sosiaali- tai liikuntajärjestöt sekä yhteiskunnalliset ja kansainväliset järjestöt
- Nuorisotyön kunnalliset, alueelliset ja valtakunnalliset toimijat sekä julkisella että yksityisellä sektorilla
- Nuorisokodit, lastenkodit ja muut lastensuojelun organisaatiot tai toimijat
- Nuorisoalalla toimivat yritykset ja muut ammatilliset organisaatiot.

Kulttuurituotannon opiskelijat:

- Festivaalit ja tapahtumat
- Kulttuurilaitokset kuten teatterit, museot ym.
- Kulttuurialalla toimivat yritykset
- Järjestöt
- Kulttuuri- ja taideprojektit
- Kunnallinen, alueellinen ja valtakunnallinen kulttuurihallinto.

Tulkkiopiskelijat:

- Järjestöt ja yritykset, jotka tarjoavat tulkkaukspalveluja
- Järjestöt, jotka tarjoavat palveluja viittomakielisille ja suomenkielisille paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

### **2.3 Harjoittelun vaiheet tiivistetysti**

1. Opiskelija etsii yhteistyössä ohjaavan opettajan kanssa suoritettavaan opintojaksoon tai opintojaksoihin soveltuvan harjoittelupaikan seuraavassa järjestyksessä: 1. Humakin TKI-toiminta, 2. Humakin yhteistyökumppani, 3. muu soveltuva työelämätaho. Paikan valinnassa muistetaan selvittää myös kansainvälisen harjoittelun mahdollisuus.
2. Opiskelija ottaa yhteyttä harjoittelupaikkaan ja kertoo kiinnostuksestaan ja osaamisestaan sekä esittelee tarvittaessa Humakia ja omaa koulutustaan sekä suoritettavaa opintojaksoa työpaikalle. Samalla hän selvittää harjoittelupaikkansa työskentelymahdollisuudet, sopivan ajankohdan ja tarjolla olevat työtehtävät.
3. Opiskelija laatii harjoittelusuunnitelman ja täyttää harjoittelusopimuksen (3kpl) allekirjoi-

tuksia varten sekä selvittää ohjaavan opettajan mahdollisuuden vierailla harjoittelupaikalla. Jos opettajan työpaikkakäynti onnistuu, sovitaan opiskelijan harjoitteluun liittyvistä asioista samassa yhteydessä ja allekirjoitetaan sopimus. Jos työpaikkakäynti ei onnistu, vastaa opiskelija tarvittavien hyväksymisten ja allekirjoitusten hankkimisesta ennen harjoittelun aloittamista.

4. Osana käytännön sopimista sovitaan myös yhteydenpidosta ohjaavaan opettajaan harjoittelun aikana. Jos harjoittelu ajoittuu kesäaikaan, tulee muistaa, että ohjaava opettaja ei välttämättä ole tavoitettavissa.
5. Harjoittelun aikana opiskelija noudattaa työpaikan käytäntöjä ja harjoitteluohjaajan antamia ohjeita sekä pitää harjoittelustaan vapaamuotoista oppimispäiväkirjaa ja tuntikirjanpitoa. Harjoittelun ohjaajan kanssa on hyvä käydä säännöllisesti arviointikeskusteluja. Lisäksi hän perehtyy opintojaksoon liittyvään kirjallisuuteen sekä muuhun materiaaliin ja kirjoittaa harjoitteluraporttia.
6. Harjoittelun loppuvaiheessa opiskelija käy työpaikalla ohjaansa kanssa mahdollisen palauttekeskustelun ja huolehtii siitä, että harjoittelun ohjaaja täyttää palautelomakkeen. Lopuksi opiskelija viimeistelee harjoittelupäiväkirjan ja harjoitteluraportin.
7. Opiskelija toimittaa harjoitteluraportin ja täytetyn palautelomakkeen ohjaavalle opettajalle. Raportit palautetaan ensisijaisesti opintojakson tiedostokansioon HumakProssa.
8. Opiskelija esittelee harjoittelunsa ja oppimiskokemuksensa Humakin kampuksella tai TKI-keskuksessa pidettävässä työelämäseminaarissa ja sen jälkeen hän saa ohjaavan opettajan arvioinnin harjoittelustaan.

## 2.4 Harjoittelun tavoitetasot

Harjoittelusuunnitelmassa määritellään kullekin harjoittelulle tavoitetaito, joka riippuu opiskelijan suorittamasta opintojaksosta ja opintojen vaiheesta. Harjoittelun ohjaajan on opiskelijan työtehtäviä järjestäessään tiedettävä, minkä tasoisesta harjoittelusta on kysymys ja missä opintojen vaiheessa harjoitteluun tuleva opiskelija on. Kolme sovellettavaa tavoitetasoa ovat:

1. taso: Perusharjoittelu

Suunnittelutaidot: Organisoitaitaito on muotoutumassa ja aloitekyky kehittymässä. Pyrkii järjestelmällisyyteen ja täsmällisyyteen.

Sosiaaliset taidot: Harjoittelee sosiaalisessa työympäristössä toimimista. On kasvamassa vastuuseen itsestään ja työyhteisön jäsenistä.

Käytännön taidot: Harjoittelee työmenetelmien, -tekniikoiden ja -välineiden käyttöä. Tarvitsee valvontaa ja ohjausta.



Arviointitaidot: Oman työn ja työyhteisön toimintojen arviointitaidot vaativat vielä kehittymistä. On harjaantumassa itsensä ja toimintatapojensa arviointiin.

## 2. taso: Syventävä harjoittelu

Suunnittelutaidot: Pystyy suunnittelemaan työnsä järjestelmällisesti ja toteuttaa annetut tehtävät itsenäisesti, kykenee tilanteiden arviointeihin ja pyytää tarvittaessa ohjausta ja apua.

Sosiaaliset taidot: Kykenee toimimaan yhteistyössä sekä ottamaan vastuuta itsestä ja työyhteisön jäsenistä. Käyttäytyminen on tahdikasta ja joustavaa.

Käytännön taidot: Toimii suunnitelmallisesti, soveltavasti, luotettavasti ja teknisesti laadukkaasti. Toiminta on asiakaskeskeistä sekä laatu- ja kustannustietoista, vaikka opiskeli- ja tarvitsee vielä lisää kokemusta.

Arviointitaidot: Arvioi omia toimintojaan ja valintojaan kehittyneesti. Osaa eritellä työyhteisön menetelmiä ja toimintatapoja monipuolisesti. Pystyy tarvittaessa esittämään vaihtoehtoisia toimintatapoja ja harjaantuu soveltamaan niitä käytännössä.

## 3. taso: Kehittävä harjoittelu

Suunnittelutaidot: Toimii itsenäisesti jäsentäen työn tekemisen osaksi kokonaisuutta. Haluaa ja kykenee kehittämään vastuullisesti itseään, työtään ja työyhteisöään.

Sosiaaliset taidot: Huomioi erilaiset työtilanteet ja ihmissuhteet vastuullisesti ja työyhteisön yhteistyötä edistävästi. Määrittelee oman asemansa työyhteisössä realistisesti ja muita kunnioittaen. Arvioi omaa toimintaansa eettisesti.

Käytännön taidot: Käyttää työvälineitä ja menetelmiä monipuolisesti, luovasti ja tehokkaasti. Toimii annetuissa työtehtävissä laadukkaasti, eettisesti ja asiakaskeskeisesti.

Arviointitaidot: Arvioi omia toimiaan ja valintojaan sekä analysoi niitä jäsennellysti ja täsmällisesti. Analysoi työyhteisön menetelmiä ja toimintatapoja alan tietoperustaa apuna käyttäen sekä työyhteisön että sen kohderyhmän näkökulmasta. Pystyy esittämään ja perustelemaan vaihtoehtoisia toimintatapoja sekä tarvittaessa tuomaan niitä käytäntöön. Uskaltaa kokeilla uusia ratkaisuja.

### 3 Ohje harjoittelun ohjaajalle palautteen antamista ja arviointia varten

Opiskelijan harjoittelun onnistumisen kannalta on olennaista, että ohjaaja ja opiskelija toimivat kaiken aikaa hyvässä yhteistyö- ja vuorovaikutussuhteessa. Harjoittelun ohjaaja voi antaa opiskelijalle palautetta milloin tahansa ja tarvittaessa hän voi olla yhteydessä myös opiskelijaa Humakissa ohjaavaan opettajaan.

Harjoittelun ajankohdasta, siihen kuuluvista työtehtävistä ja opiskelijan oppimistavoitteista on sovittu harjoittelusuunnitelmaa ja -sopimusta tehtäessä. Harjoittelun loppuvaiheessa harjoittelun ohjaaja käy opiskelijan kanssa palautekeskustelun ja täyttää harjoittelun arviointilomakkeen, jonka opiskelija toimittaa Humakin ohjaavalle opettajalle. Palautekeskustelussa harjoittelun ohjaaja voi perustella opiskelijalle lomakkeella antamaansa arviointia. Opiskelijan saamasta harjoitteluarvosanasta määräytyy 50 % harjoittelun ohjaajan antaman palautteen perusteella ja 50 % opiskelijan kirjoittaman harjoitteluraportin perusteella.

Harjoittelun ohjaajan ja opiskelijan palautekeskustelulla sekä palautelomakkeen esittämisellä opiskelijalle Humak haluaa korostaa avoimuutta ja luottamuksellista vuorovaikutusta. Opiskelijan oppimisen kannalta on olennaista, että hän saa ammatillisen kasvunsa alkutaipaleesta lähtien perusteltua ja rakentavaa palautetta toiminnastaan ja työskentelystään.

#### 3.1 Harjoittelun ohjaajan palautelomakkeen täyttäminen

Palautelomakkeen täyttäminen onnistuu parhaiten tietokoneen tekstinkäsittelyohjelmalla. Humakin internetsivuilta ladattavissa oleva lomake on laadittu Word -tekstinkäsittelyohjelmalla ja se on eri ohjelmistoversioiden ymmärtämässä perusmuodossa (xxxx.doc). Täyttämisen jälkeen lomake tulostetaan ja allekirjoitetaan. Se annetaan opiskelijalle toimitettavaksi oppilaitokseen ohjaavalle opettajalle opiskelijan kirjoittaman harjoitteluraportin ohessa.

Lomakkeen alkuun merkitään harjoittelua ja opiskelijaa koskevat **perustiedot** sekä harjoittelun ohjaajan yhteystiedot.

Seuraavassa kohdassa pyydetään arvioimaan **opiskelijan työelämävalmiuksia**, jotka hän on osoittanut harjoittelunsa aikana. Arviointi annetaan numeerisena kuuden eri kriteerin perusteella sekä seitsemänneksi kokonaisarvosana. Kriteereillä on pyritty kuvaamaan ja erittelemään yleisiä työstä suoriutumiseen ja työelämän käytäntöihin liittyviä asioita. Harjoittelun yhtenä tarkoituksena on perehdyttää opiskelija työelämän normaaleihin pelisääntöihin ja toimintata-

poihin, joiden omaksumisesta ja noudattamisesta hän saa ohjaajaltaan palautetta.

Arviointilomakkeen kohdassa **opiskelijan osaamisen arviointi** huomio kiinnitetään erilaisiin taitoalueisiin, jotka ovat olennaisia ammatillisessa työssä. Näistä taitoalueista löytyy tarkempi kuvaus tästä käsikirjasta sivuilta 8-9 sekä sivun 13 matriisista. Tarkoituksena on arvioida opiskelijan osoittamia taitoja neljästä eri näkökulmasta sekä viidenneksi antaa harjoittelusta kokonaisarvosana, joka kuvaa opiskelijan taidollista osaamista suhteessa hänen harjoittelunsa tavoitetasoon. Taitotason arvioinnissa tulee muistaa lähtökohtana, miten pitkällä opiskelija on oman ammatillisen kehittymisensä polulla. Joiltakin osin tässä arvioitavat asiat voivat tuntua päällekkäisiltä edellisessä kohdassa mainittujen kriteerien kanssa. On kuitenkin tärkeää, että harjoittelun ohjaaja merkitsee arvosanan lomakkeen kaikkiin kohtiin.

Viimeisessä kohdassa harjoittelun ohjaaja antaa opiskelijalle sanallista palautetta tämän **oppimistavoitteiden saavuttamisesta**. Palautteen perustana ovat harjoittelusuunnitelmassa mainitut opiskelijan henkilökohtaiset oppimistavoitteet. Ohjaaja arvioi omasta näkökulmastaan, miten hyvin opiskelija on nämä tavoitteensa onnistunut harjoittelun aikana saavuttamaan. Ohjaava opettaja keskittyy tämän osa-alueen arviointiin tarkemmin opiskelijan harjoitteluraportin perusteella.

## 4 Harjoittelun raportointi ja ohjaavan opettajan antama arviointi

Opiskelija dokumentoi harjoittelun oppimistulokset, kokemukset ja oivallukset harjoitteluraportissaan. Opiskelijan tulee käyttää raportissaan lähdekirjallisuutta, harjoittelupaikan materiaaleja tai haastatteluja. Lähdemerkintöihin pätevät samat ohjeet kuin opinnäytetyöhön ja ohjeet löytyvät opinnäytetyöoppaasta. Raportointi on oppimisen kannalta harjoittelun tärkeä osa, sillä raporttia tehdessään opiskelija arvioi omaa oppimistaan, kirjaa havaintojaan ja etsii niihin liittyvää tietoa kirjallisuudesta.

Opiskelijan itsearvioinnin tulee perustua sivulla 13 esitettyyn matriisiin. Hyvässä raportissa yhdistyvät käytännön kautta tehdyt havainnot ja kirjallisuudesta sekä muista lähteistä löydetty tieto. Raportti voi olla muodoltaan kirjallinen, portfolio, video tai muu ohjaajan kanssa sovittu arvioitavissa ja arkistoitavissa oleva tuotos. Raportti saa olla myös erilaisten raportointimuotojen luova yhdistelmä. Raportoinnin muodosta ja laajuudesta opiskelijan tulee sopia etukäteen ohjaavan opettajan kanssa. Opiskelijan tulee toimittaa harjoitteluraportti myös harjoittelunohjaajalle, jotta tämä saa palautetta ohjauksestaan sekä ulkopuolista näkökulmaa oman työnsä kehittämiseen ja halutessaan ohjaaja voi kommentoida harjoitteluraporttia.

Harjoitteluraportissa opiskelijan tulee käsitellä seuraavia asioita:

- lyhyt harjoittelupaikan kuvaus esim. toiminta-ajatus, keskeisimmät tulosalueet, asiakkaat/käyttäjät/kohderyhmä, organisaatio ja hallinto, talous, työntekijät, tärkeimmät yhteistyökumppanit, toimintaa ohjaavat lait sekä opiskelijan tehtävien kuvaus pääpiirteittäin
- harjoittelupaikan toiminnan arviointi (esim. miten harjoittelupaikka onnistui perustehtävänsä toteuttamisessa, mitkä ovat sen vahvuudet ja heikkoudet, minkälaisia taustateorioita sen toiminnassa sovelletaan, mitä yhtymäkohtia löytyy kirjallisuuden ja käytännön välillä, minkälaisia kehittämisideoita syntyi harjoittelun aikana)
- arvio opiskelijan omasta oppimisesta ja harjoittelun onnistumisesta; miten asetetut oppimistavoitteet toteutuivat, mitä jäi vielä oppimatta, mitä muuta opit, mitkä oppimiskokemukset olivat merkityksellisimpiä ja miksi
- ohjaavan opettajan antamien oppimistehtävien esittely ja tulosten arviointi
- opiskelijan saaman ohjauksen ja perehdytyksen arviointi; harjoittelun ohjaajalle voi antaa palautetta hänen oman toimintansa kehittämiseksi
- raporttiin liitetään harjoittelusopimus- ja suunnitelma sekä harjoittelun ohjaajan palautelomake
- raporttiin voi liittää myös harjoittelun aikana mahdollisesti tehtyjä tuotoksia.

## Opiskelijan itsearvioinnin matriisi

	Kiitettävä (5)	Hyvä (3-4)	Tyydyttävä (1-2)
Suunnittelutaidot	Toimii itsenäisesti jäsentäen työn tekemisen osaksi kokonaisuutta. Haluaa ja kykenee kehittämään vastuullisesti itseään, työtään.	Pystyy suunnittelemaan työnsä järjestelmällisesti ja toteuttaa annetut tehtävät itsenäisesti, kykenee tilanteiden arviointeihin ja pyytää tarvittaessa ohjausta ja apua.	Organisointitaito on muotoutumassa ja aloittekyky kehittymässä. Pyrkii järjestelmällisyyteen ja täsmällisyyteen.
Sosiaaliset taidot	Hallitsee erilaiset työtilanteet ja ihmissuhteet vastuullisesti ja työyhteisön yhteistyötä edistävasti. Arvioi omaa toimintaansa eettisesti.	Kykenee toimimaan yhteistyössä sekä ottamaan vastuuta itsestä ja työyhteisön jäsenistä. Käyttäytyminen on tahdikasta ja joustavaa.	Harjoittelee sosiaalisessa työympäristössä toimimista. On kasvamassa vastuuseen itsestään ja työyhteisön jäsenistä.
Käytännön taidot	Toimii suunnitelmallisesti, soveltavasti, luotettavasti ja teknisesti laadukkaasti. Toiminta on asiakaskeskeistä sekä laatu- ja kustannustietoista.	Hallitsee tekniikan, toimii laadukkaasti ja asiakas-keskeisesti, vaikka tarvitsee lisää kokemusta.	Käyttää melko harjaantumattomasti työmenetelmiä, tekniikoita ja välineitä. Tarvitsee valvontaa ja ohjausta työtehtävissään.
Arviointitaidot	Pystyy arvioimaan omia toimiaan ja valintojaan jäsennellysti, täsmällisesti ja eettisesti. Pystyy analysoimaan työyhteisön menetelmiä ja toimintatapoja alan tietoperustaa apuna käyttäen sekä työyhteisön että sen kohderyhmän näkökulmasta. Lisäksi pystyy esittämään vaihtoehtoisia ratkaisuja.	Pystyy arvioimaan omia toimintojaan ja valintojaan kehittyneesti. Pystyy erittelemään työyhteisön menetelmiä ja toimintatapoja monipuolisesti. Lisäksi pohtii vaihtoehtoisia ratkaisuja.	Oman työn ja työyhteisön toimintojen arviointikyvyt vaativat vielä kehittymistä. On harjaantumassa itsensä ja toimintatapojensa arviointiin.

#### 4.1 Harjoittelun arviointiperusteet

Harjoitteluna suoritetusta opintojaksosta ohjaava opettaja antaa arvosanan, josta 50 % määräytyy harjoitteluohjaajan antaman palautteen perusteella ja 50 % perustuu opiskelijan esittämään raportointiin. Raportointi sisältää sekä kirjallisen raportin, että harjoittelun esittelyn työelämäseminaarissa. Seminaariesittelyn tarkoituksena on jakaa harjoittelukokemuksia ja oppimista muille opiskelijoille sekä opetella ammatillista kehittymistä edistävää vuorovaikutusta ja esiintymistä. Opiskelija saa raportistaan myös sanallista palautetta joko kirjallisesti tai suullisesti ohjaavalta opettajalta. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan ammatillisen kasvun vaihe sekä harjoittelun taso.

Raportoinnista annettu arvosana perustuu seuraaviin kriteereihin:

##### Kiitettävä (5)

Opiskelija osaa rajata täsmällisesti käsiteltävän aihepiirin ja siihen liittyvät kysymyksenasettelut, pystyy perustelemaan omia toimiaan ja valintojaan ja analysoimaan niitä jäsenneilysti ja täsmällisesti. Hän osoittaa kehittyneitä itsearvioinnin kykyä ja on soveltanut luovasti itsearvioinnin matriisia. Opiskelija pystyy analysoimaan työyhteisön menetelmiä ja toimintatapoja taustateorioita apuna käyttäen sekä työyhteisön että sen kohderyhmän näkökulmasta. Lisäksi hän pystyy esittämään vaihtoehtoisia toimintatapoja ja perustelemaan näkemyksensä nojaten olennaisiin taustateorioihin. Tarvittaessa hän pystyy hahmottelemaan uusia toimintatapoja ja ajattelumalleja työyhteisölle.

##### Hyvä (3 tai 4)

Opiskelija osaa nähdä oman työnsä osana kokonaisuutta, osoittaa ymmärtävänsä minkälaisiin taustakäsityksiin työpaikan toimintatavat perustuvat. Itsearvioinnin matriisiin on viitattu pätevästi ja oppimiskokemuksia on perusteltu sitä apuna käyttäen. Hän pystyy tunnistamaan ja kuvaamaan työyhteisön työkuultuureja ja tuomaan esille niihin liittyviä taustaolettamuksia ja on löytänyt käyttämästään kirjallisuudesta niille teoreettista tukea. Opiskelija osoittaa olevansa tietoinen vaihtoehtoisten toimintamallien olemassaolosta ja niiden taustalla olevista käsityksistä ja ymmärtää, että asiat voitaisiin tehdä eri tavalla ja eri oletuksista lähtien.

##### Tyydyttävä (1 tai 2)

Opiskelija kiinnittää huomionsa harjoittelussa kokemiinsa olennaisiin asioihin, kuvaa jäsenneilysti ja johdonmukaisesti, mitä työpaikalla on tehty, mutta ei varsinaisesti arvioi oppimiskokemuksiaan. Itsearvioinnin matriisia on käytetty mekaanisesti. Hän osaa kuvata työpaikan toiminnot ja omat työtehtävänsä ja sen, mitä on oppinut harjoittelunsa aikana. Kirjallisuuden käytössä ja taustateorioiden soveltamisessa on puutteita tai asiat on kuvattu hyvin yksiuolotteisesti pohtimatta syitä käytettyihin toimintatapoihin.

## 5 Muuta harjoitteluun liittyvää

Onnistuneen harjoittelun edellytyksenä on, että eri osapuolet ovat riittävästi selvillä harjoittelun tarkoituksesta ja siihen liittyvistä toimintatavoista käytännöistä ja sopimusehdoista. Avoin vuorovaikutus eri osapuolten kesken ehkäisee mahdollisia ongelmia ja ristiriitatilanteita.

### 5.1 Harjoittelun yhteiset sopimusehdot

Humak noudatetaan suomalaisten ammattikorkeakoulujen yhteisiä, Harke-hankkeessa luotuja sopimusehtoja ammattikorkeakoulujen harjoitteluun.

#### Harjoittelupaikka

Organisaatio, jossa opiskelija suorittaa harjoittelua. Voi olla julkisyhteisö, yhdistys tai yritys. Harjoittelupaikka on opiskelijan harjoittelun ajan opiskelijan oppimisympäristö.

#### Harjoittelun tavoite

Harjoittelulla tarkoitetaan alan työpaikoissa tapahtuvaa ohjattua työn tekemistä ja samalla työn tutkimista ja kehittämistä. Harjoittelujaksojen tavoitteena on, että niiden aikana teoreettinen tieto yhdistyneenä työkokemukseen tuottaa oppimista, osaamista ja vähitellen kehittyvää alan asiantuntijuutta.

#### Opiskelijan asema

Opiskelijalla on harjoittelun aikana opiskeluoikeus Humanistiseen ammattikorkeakouluun ja hän on opiskelijan asemassa. Jos harjoittelupaikka ja opiskelija haluavat tämän sopimuksen lisäksi erikseen sopia työsuhteesta, siitä tehdään erillinen työsopimuslain mukainen työsopimus työnantajan ja työntekijän välillä.

#### Palkkaus

Harjoittelusta mahdollisesti maksettava palkka sovitaan erikseen opiskelijan ja työnantajan kesken työsopimuksella.

#### Ohjaus ja arviointi

Harjoittelun ohjaajana Humakin puolelta toimii harjoittelusopimuksessa nimetty ohjaava opettaja. Harjoittelupaikalla tapahtuvasta ohjauksesta vastaa sopimukseen nimetty harjoittelun ohjaaja, joka on harjoittelupaikan työntekijä ja kyseisen alan asiantuntija.

#### Vakuutus

Mikäli opiskelija ei ole työsuhteessa harjoittelupaikkaan, on Humakilla opiskelijoille lakisääteinen tapaturmavakuutus sekä vastuuvakuutus, joka korvaa opiskelijan kolmannelle osapuolelle

aiheuttaman esine- tai henkilövahingon koulutustilanteissa. Jos opiskelija on työsuhteessa, on hän työpaikkansa vakuutusten piirissä. Harjoitteluun tuleva opiskelija rinnastetaan vastuuvakuutuksen osalta harjoittelupaikan työsuhteessa oleviin henkilöihin.

#### Työsuojelu

Harjoittelupaikka vastaa siitä, että harjoittelussa noudatetaan alalla vallitsevia yleisiä työsuojelusääädöksiä sekä harjoittelupaikan omia turvallisuusmääräyksiä. Harjoittelija perehdytetään kyseisiin asioihin.

#### Salassapito

Mikäli harjoittelupaikalla on luottamuksellista ja salassa pidettävää tietoa, solmii harjoittelupaikka erillisen salassapitosopimuksen opiskelijan kanssa.

#### Sopimuksen päätyminen

Sopimus päättyy normaalisti harjoittelun päättyessä. Sopimus voidaan purkaa kesken sopimuskauden työsopimuslain 8 luvun 1 §:n mukaisin perustein tai mikäli harjoittelulle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen muutoin on huomattavasti vaarantunut. Sopimuksen purkamista vaativan tahon tulee informoida asiasta kirjallisesti myös Humakin edustajaa (ensisijaisesti ohjaava opettaja).

#### Sopimuksen tulkinta

Sopimusta koskevat tulkintaerimielisyydet pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan sopimuksen tekijöiden keskinäisissä neuvotteluissa.

## **5.2 Opiskelijan opintososiaaliset edut harjoittelun aikana**

Harjoittelu on osa opiskelua ja opiskelijalla on oikeus opintotukeen harjoitteluajana. Opintotukea voi hakea myös kesäajalle, jos opiskelija haluaa käyttää opintotukioikeuttaan tähän. Mikäli harjoittelupaikka maksaa palkkaa työharjoittelun ajalta, kannattaa opiskelijan varmistaa opintotukeen liittyvät asiat joko Kelasta tai opintosihteeriltä.

Monesti opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus joko ilmaiseen tai opiskelijahintaiseen ruokailuun harjoittelupaikan toimesta. Joillakin harjoittelupaikoilla saattaa olla myös asunto varattuna harjoittelijoita varten.



### 5.3 Harjoittelun ohjaajien koulutus

Humak järjestää koulutusta harjoittelupaikkojen työntekijöille. On tärkeää, että vakiintuneista harjoittelupaikoista löytyy ainakin yksi työntekijä, joka on käynyt harjoitteluohjaajan koulutuksen ja joka ensisijaisesti vastaa ohjauksesta. Humakin järjestämä koulutus on osallistujille ilmainen ja koulutuksia järjestetään pääsääntöisesti kerran vuodessa eri alueyksiköissä. Alueyksiköt tiedottavat aina lukuvuoden alussa tulossa olevista koulutuksista.

Normaalisti harjoitteluohjaajakoulutus kestää yhden työpäivän. Koulutuksessa läpikäydään Humakin perustutkintojen opetussuunnitelmien rakenne ja pääasialliset tavoitteet. Pääpaino on harjoitteluun liittyvissä käytännöissä ja harjoittelijan ohjaukseen liittyvissä asioissa. Koulutuksessa valotetaan myös muita yhteistyömahdollisuuksia Humakin ja sen työelämäkumppaneiden välillä.